

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Диференційна психологія

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Код та назва спеціальності, галузь знань	С4 Психологія С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Тип та назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Психологія»
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова компонента (ОК-14)
Курс, семестр викладання	2 курс, 4 семестр
Трудомісткість навчальної дисципліни	4 кредити ЄКТС (120 академічних годин), з них: денна (очна) форма навчання: лекц. – 20 год., практ. зан. – 24 год., самост. роб. – 76 год.; заочна форма навчання: лекц. – 10 год., практ. зан. – 14 год., самост. роб. – 96 год.
Мова викладання	Українська
Кафедра	Кіберпсихології та реабілітації
Факультет	Бізнесу та соціальних комунікацій

Розробники / викладачі

ХМЕЛЬ Наталія Дмитрівна,
доцент кафедри кіберпсихології та реабілітації,
канд. психол. наук, доцент

E-mail: n.d_khmel@suitt.edu.ua
Тел.: +380674850499

Консультації: щовівторка з 14⁰⁰ до 16⁰⁰ год.,
каб. 107 (головний корпус)

Загальна інформація про дисципліну

Мета дисципліни	– формування у здобувачів системи сучасних теоретичних та прикладних знань про індивідуальні, типологічні та групові психологічні відмінності між людьми, формування умінь аналізувати чинники та закономірності прояву індивідуально-психологічних відмінностей, застосовувати набуті знання у практичній професійній діяльності; розвиток наукової компетентності особистості студентів у означеній сфері.
Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна	ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. СК-1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології СК-3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків СК-8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) СК-9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту
Програмні результати навчання	ПРН-1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв’язання. ПРН-5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. ПРН-6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження. ПРН-7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки. ПРН-11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій. ПРН-12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Диференційна психологія – наука про індивідуальні властивості особистості	Предмет диференціальної психології. Основні категорії та етапи розвитку диференціальної психології. Історія виникнення та розвитку диференціальної психології. Зв’язок диференціальної психології з іншими галузями психології. Понятійний апарат диференціальної психології. Методологія, методи і методики дослідження диференціальної психології. Принципи диференціальної психології: принцип реалізації формального підходу; принцип інтегрального аналізу; принцип взаємозв’язку інтро- й інтеріндивідуальних закономірностей; принцип взаємодії ендо- й екзофакторів; принцип вимірюваності й статичної оцінки подій, що вивчаються.
Тема 2. Психологія індивідуальності	Індивід – формальна динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність – інтегральна біопсихологічна характеристика людини. Теорії індивідуальності.
Тема 3. Темперамент і його особливості. Методи дослідження темпераменту	Поняття темпераменту. Історія розвитку вчення про темперамент. Теорії темпераменту. Конституційні теорії темпераменту. Описова теорія темпераменту Г. Хейманса. Факторні теорії темпераменту. Теорія темпераменту за Г.-Ю. Айзенком. Теорія темпераменту Яна Стреляу. Вчення про типи вищої нервової діяльності за І. П. Павловим. Представленість темпераменту у концепції Теплова і Небиліцина. Теорія В. Русалова. Характеристика методів дослідження темпераменту.

Тема 4. Характер та його особливості. Методи вивчення характеру	Поняття характеру. Історія дослідження характеру. Типологія характеру у роботах вчених. Структура характеру. Характер і темперамент. Акцентуації характеру. Методи дослідження характеру у сучасній психологічній науці.
Тема 5. Здібності. Інтелект. Методи дослідження інтелекту	Здібності та задатки. Види здібностей. Умови формування здібностей. Талант і геніальність. Теорії геніальності. Методи дослідження здібностей. Сутність інтелекту. Історія дослідження інтелекту. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей. Теорії інтелекту. Інтелект і здібності. Методи дослідження інтелекту.
Тема 6. Типи особистості	Типологічний підхід у диференційній психології: переваги та недоліки. Типологія особистості за К. Г. Юнгом. Модель великої п'ятірки. Методи дослідження типів особистості.
Тема 7. Сильові властивості індивідуальності	Стиль людини – засоби взаємодії з світом. Поняття життєвого стилю у психології. Дослідження стилю особистості. Когнітивний стиль у психології індивідуальності. Індивідуальний стиль діяльності. Стиль спілкування. Стиль лідерства або керування. Стиль батьківського виховання. Методи дослідження стилю.
Тема 8. Психологічні особливості чоловіка та жінки	Статеві-рольові відмінності. Історія дослідження психології статевих відмінностей. Психологічні особливості жінки. Психологічні особливості чоловіка. Теорії психологічних відмінностей чоловіка і жінки. Статеві-рольова поведінка особистості: маскуліність, фемініність і андрогенія. Методи дослідження психологічних властивостей чоловіка і жінки.
Тема 9. Психологія національного характеру	Фактори, що впливають на розвиток національного характеру. Особливості національного характеру у представників різних народів. Морально-правові міркування. Ставлення до роботи. Психологія українського характеру.
Тема 10. Психологія людини як носія соціально-економічного статусу	Соціальні класи та критерії їх відмінностей. Підходи до аналізу відмінностей між людьми. Економічні фактори, що впливають на індивідуальні відмінності. Вплив соціального статусу на сім'ю; на якість життя. Вплив статусного рівня на інтелект.

Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

Інтерактивні	▪ Наочно-демонстраційні дидактичні комплекси до тем, що вивчаються в межах дисципліни (схеми, таблиці, графіки, діаграми; зображення, картини, зарисовки, фотографії; відеоролики; стрічки новин чи подій тощо). Відповіді на запитання і опитування думок здобувачів освіти (дискусії, дебати, полеміки). Відпрацювання навичок та робота в групах. Це два тісно взаємопов'язані методи, котрі допомагають здобувачам освіти практикувати одночасно і необхідні профільні навички, і вміння працювати в команді. Зазвичай група складається з 2-6 осіб. ▪ Ігрове моделювання – це метод використання різних моделей поведінки, ставлення, мислення, який допомагає учасникам краще зрозуміти і відчувати на собі причини і наслідки певних подій. Такі ігри мають кілька спрямувань: проблемно-орієнтовані, дослідницькі, ділові, проєктувальні.
Практичні	▪ Вправи. Різні практичні завдання, які застосовуються на будь-якому етапі навчального процесу і допомагають задіювати інтелектуальні, комунікативні та пошукові здібності здобувачів освіти. Вони можуть включати відповіді на запитання, розв'язання задач, виправлення помилок, складання порівняльних таблиць, графіків і т.п.

	Творчі роботи. Мета таких робіт – розвиток творчого мислення, ерудиції, логіки, вміння комбінувати різні знання і техніки. Ці способи навчання охоплюють: проведення власних досліджень, а також написання рецензій, відгуків, статей, творів, створення макетів, ілюстрацій, програм та багато іншого.
Методи дистанційного навчання	Відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок здобувачів освіти з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Moodle, Google Meet та ін. Онлайн дискусії; Індивідуальне і групове консультування (викладач дає додаткові роз'яснення щодо виконання завдань через чати та e-mail-надсилання).

Стратегія оцінювання результатів навчання

Змістовий контент результатів навчання з дисципліни	Результати навчання з даної дисципліни, які здобувач освіти може продемонструвати та які можна ідентифікувати, оцінити і виміряти, розглядаються у вимірах 6 рівня Національної рамки кваліфікацій, що відповідає першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, а саме: Знання – базових концептуальних теорій та системного уявлення про індивідуальні властивості особистості, зокрема знання методології та технологій проведення психодіагностичного обстеження та урахування умов, а також чинників, що впливають на формування індивідуальних властивостей; Уміння/навички – застосовувати системні уявлення про індивідуальні властивості особистості у ході реалізації таких напрямків діяльності психолога як психодіагностика, психологічне консультування та корекція, профорієнтація, психопрофілактика, психогієна та психологічний супровід відповідних закономірностям онтогенезу; враховуючи психологічні детермінанти процесу їх розвитку; застосовувати сучасні методи дослідження та технології з урахуванням вимог сьогодення та майбутнього; Комунікація – підвищення рівня комунікативної компетентності у сфері психології, зокрема в контексті обговорення проблемних питань впливу й урахування факторів та умов формування та прояву індивідуальних властивостей особистості з колегами, практикуючими психологами, освітянами, громадянами та ін. Відповідальність та автономія – мотивування на активну участь у дослідженнях індивідуальних властивостей особистості на різних етапах онтогенезу, відповідальність за якість здобутків та успішність їх реалізації у практичній діяльності.
Критерії оцінювання	Академічні успіхи здобувачів освіти в межах даної дисципліни оцінюються за бально-рейтинговою шкалою (максимальна кількість – 100 балів), що прийнята в ДУІТЗ, з обов'язковим переведенням кількості балів в оцінки за національною шкалою та за шкалою ECTS. Відмінно (А) – від 90 до 100 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі або не менше 90% завдань, передбачених програмою навчальної дисципліни. Дуже добре (В) – від 82 до 89 балів – здобувач досить повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Однак під час викладання деяких питань допускаються при цьому окремі несуттєві неточності. Правильно вирішив 82-89% письмових завдань. Добре (С) – від 74 до 81 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає

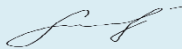
	під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Однак під час викладання деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив 74-81% письмових завдань. Задовільно (D) – від 64 до 73 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних та письмових відповідей, але з не зовсім глибоким та всебічним аналізом, обґрунтуванням та аргументацією, з недостатнім використанням необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі неточності та помилки. Правильно вирішив 64-73% письмових завдань. Задовільно (E) – від 60 до 63 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив 60-63% письмових завдань. Незадовільно з можливістю повторного складання (FX) – від 35 до 59 балів – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, стисло без аргументації та обґрунтування викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, поверхово розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив 35-59% письмових завдань. Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни (F) – від 0 до 34 балів – Здобувач частково володіє навчальним матеріалом, не у змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив 1-34% письмових завдань.
Форма та методи контролю початкових досягнень	Контроль успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на засадах відкритості та академічної доброчесності. В межах даної дисципліни передбачено два види контролю: поточний (<i>тематичний, рубіжний</i>) та підсумковий (<i>семестровий</i>). Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять; виконання завдань самостійної роботи; складання тематичних контрольних робіт, тестів тощо. Поточний контроль спрямований на перевірку: рівня підготовленості здобувача до занять; активності під час обговорення навчального матеріалу; якості виконання індивідуальних, практичних і тестових завдань; своєчасності та повноти виконання самостійної роботи. Результат поточного оцінювання є середньоарифметичним значенням отриманих балів за всі виконані завдання під час аудиторних (практичні, семінарські) занять та завдання, що виконуються під час самостійної роботи. До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які за результатами поточного оцінювання набрали не менше 60 балів. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену, який передбачає перевірку рівня теоретичних знань, практичних умінь і навичок, а також здатності їх застосовувати у професійній діяльності.

Політика навчальної дисципліни

Відвідування	Здобувачі вищої освіти самостійно планують відвідування лекційних занять, що проводяться в межах дисципліни згідно академічного розкладу. Присутність на практичних заняттях та контрольних заходах (екзамен) є обов'язковою. Важливим є своєчасне виконання індивідуальних завдань в межах самостійної роботи, передбачених програмою дисципліни.
---------------------	---

Дотримання принципів академічної доброчесності	Підготовка усіх завдань, письмових робіт і т. ін., що виконуються в межах дисципліни, здійснюється здобувачем вищої освіти самостійно, на засадах академічної доброчесності. Викладач має право для перевірки робіт застосовувати різні програмні засоби.
Умови зарахування пропущених занять	Відпрацювання академічної заборгованості з дисципліни можливо до початку екзаменаційної сесії. Процедура узгоджується з викладачем, згідно його розкладу консультацій.
Інші умови	Навчально-методичні матеріали з дисципліни розміщені на гугл-диску НМКД та платформі Moodle, доступ до них здобувачу надається на початку вивчення дисципліни ОК-14, згідно розкладу академічних занять та робочого навчального плану ОПП «Психологія».

Рекомендовані джерела інформації	
Базові підручники та навчальні посібники	▪ Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія/ Р. Ю. Авдієнко. 2018. ▪ Мазяр О. Диференціальна психологія. Київ: Кондор. 2017. 284 с. ▪ Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 432с. ▪ Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія. Навч. посіб. Львів: «Новий Світ–2000», 2020. 236 с.
Методичні рекомендації та розробки викладачів дисципліни	▪ Хмель Н. Д. Диференційна психологія : Навчально-методичний комплекс дисципліни [ОПП «Психологія» зі спеціальності С4 Психологія; для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти]. Одеса : ДУІТЗ, 2025. 952 с. (ЕОР – https://drive.google.com/drive/folders/1VLgnKjk9RpbgYvFLNUjdPu_gSWNGgsuz) .
Інформаційні ресурси	▪ http://westudents.com.ua/knigi/499-diferentsalna-psihologiya-paly-aa.html ▪ http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psihologiya_ ▪ https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya ▪ Пошукова система Google Scholar http://scholar.google.com/ ▪ Пошукова система Springer https://link.springer.com/ ▪ Пошукова система Scirus https://www.elsevier.com/ ▪ Пошукова система WorldWideScience.org https://worldwidescience.org/ Пошукова система SpringerOpen https://www.springeropen.com/ ▪ Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) https://oai.org.ua/ ▪ Електронна бібліотека Наукова періодика України http://www.irbis-nbuv.gov.ua/

Рік введення силабусу – 2025 р.	Затверджено рішенням кафедри кіберпсихології та реабілітації (Протокол від 26 серпня 2025 р. № 1)		
	В.о. завідувача кафедри		Людмила СНИГУР
	Гарант освітньої програми		Маріанна ТОДОРОВА
	Викладач:		Наталія ХМЕЛЬ